

ایران ورجاوند

مجله ایران‌شناسی | سال ۳۰ | شماره ۵ | پاییز و زمستان ۱۳۹۹ | ۳۰۰۰۰ تومان

- ◆ نقوش متنوع بر کمربندهای اورارتویی موزه رضا عباسی
- ◆ منصب امیری پیش از آل بویه: دو دیدگاه نسبت به گذشته
- ◆ سفال‌های خیربت کراک در سوریه و فلسطین: در وضعیت پریش
- ◆ استودان قلعه گرگی، نویافته‌ای از تدفین دوره ساسانی در شهرستان اقلید
- ◆ بازبینی و نقد کتاب گل‌نشته‌های آغاز ایلامی موزه لوور اثر یاکوب ال. دال
- ◆ بررسی باستان‌شناسی کاروانسرای خانک در مسیر کوهستانی تفرش به ساوه

ایران ورجاوند

ایران ورجاوند زنده است

دوفصلنامه ایران شناسی

سال ۳ | شماره ۵ | پاییز و زمستان ۱۳۹۹ | ۱۱۲ صفحه |
شماره ثبت مجله: ۸۰۶۸۸ | شماره ثبت نشان: ۲۹۶۲۹۸ |
صاحب امتیاز و مدیر و سردبیر: دکتر شاهین آریامنش |
مدیر داخلی: هوشنگ رستمی |

نشان مجله ایران ورجاوند برگرفته از گچبری ساسانی یافت شده از تیسفون عراق مربوط به دوره ساسانی است. داستان این گچبری به سال‌ها پیش بازمی‌گردد هنگامی که اسکار رویتر باستان‌شناس آلمانی همراه گروهش در سال ۱۹۲۹ میلادی در تیسفون در محدوده ساختمان بزرگی با نام معارید در حدود ۳ کیلومتری تاق کسری و ۱/۷۵ کیلومتری شمال دهکده سلمان پاک به کاوش‌های باستان‌شناسی پرداخت که در این کاوش‌ها از محلی که سپس تر خانه معارید ۶ نام گرفت شماری صفحه‌های گچبری گرد به دست آورد که در میان آنها صفحه‌گردی با دو بال گشوده شده از روبه‌رو وجود داشت که این دو بال، نشانی به شکل هلال ماه را دربر گرفته‌اند. این گچبری در موزه برلین آلمان نگهداری می‌شود.

تصویر جلد: قطعه آجری از تزئینات دیوارهای کاخ شوش، هخامنشی موزه متروپولیتن نیویورک

تهران، صندوق پستی: ۵۶۹-۱۴۵۱۵

www.iranvarjavand.ir

Iranvarjavand@hotmail.com

۰۹۳۹۵۹۶۹۴۶۶

چاپخانه: ایران کهن

همه حقوق این اثر برای ایران ورجاوند محفوظ است. تکثیر، انتشار، چاپ و بازنویسی این اثر یا بخشی از آن به هر شیوه همچون رونوشت، انتشار الکترونیکی، ضبط و ذخیره روی سی دی و چیزهایی از این دست بدون موافقت کتبی و قبلی مجله ایران ورجاوند ممنوع است و متخلفان بر پایه قانون «حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان ایران» تحت پیگرد قرار خواهند گرفت.

با همکاری گروه پژوهشی باستان‌کاوی تیسافرن |

”سیاهه“

مقاله

- ۴ نقوش متنوع بر کمربندهای اورارتویی موزه رضا عباسی | مریم دارا
- ۲۵ استودان قلعه گرگی، نویافته‌ای از تدفین دوره ساسانی در شهرستان اقلید | حامد مولایی کردشولی
- ۳۶ منصب امیری پیش از آل بویه: دو دیدگاه نسبت به گذشته | دیوید وین، ترجمه حسین صبری
- ۴۷ بررسی باستان‌شناسی کاروانسرای خانک در مسیر کوهستانی تفرش به ساوه | علی نوراللهی
- ۷۴ سفال‌های خیربت کراک در سوریه و فلسطین: در وضعیت پرشش | پیر دومیروشیچی، ترجمه سحر بختیاری، حسین نصری صومعه

پیشخوان

- ۹۹ بازبینی و نقد کتاب گل‌نبشته‌های آغازیلامی موزه لوور اثر یاکوب ال. دال | حسن افشاری و سعید باقی‌زاده

درگذشتگان

- ۱۰۹ درگذشتگان ایران‌شناسی | آرشاک ایروانیان

آرشاک ایروانیان

پژوهشگر فرهنگ و زبان‌های باستانی

دیوید استروناخ

دیوید استروناخ باستان‌شناس و ایران‌شناس پرآوازه اسکاتلندی که در محوطه‌های باستانی پاسارگارد و نوشی جان تپه کاوش کرده بود، ۸ تیرماه ۱۳۹۹ در ۸۹ سالگی درگذشت.

استروناخ کارشناسی ارشد خود را در سال ۱۹۵۸ از دانشگاه کمبریج دریافت کرد و در دهه‌های ۶۰ و ۷۰ میلادی مدیر مؤسسه ایران‌شناسی بریتانیا در تهران بود. او در محوطه باستانی نوشیجان تپه همدان به کاوش باستان‌شناختی پرداخت و فصلی نو در پژوهش‌های مادشناسی ایفا کرد و ابهام‌های دوره ماد را تا حدودی روشن کرد. پاسارگاد: گزارشی از کاوش‌های انجام‌شده توسط مؤسسه مطالعات ایرانی بریتانیا، نوشیجان ۱: بناهای بزرگ دوره ماد از کتاب‌های ارزنده اوست. استروناخ همچنین مقاله‌های بسیاری در زمینه باستان‌شناسی ایران منتشر کرده بود.

مسعود گلزاری

مسعود گلزاری باستان‌شناس سرشناس ۵ مردادماه ۱۳۹۹ درگذشت. گلزاری در سال ۱۳۱۳ زاده شد و در سال ۱۳۵۶ موفق به کسب دکتری خود شد. او تمام عمر خود را برای بالا بردن سطح آگاهی تاریخی و فرهنگی سرزمینش گذاشت و نقاط تاریخی از تاریخ ایران را برای نسل‌های آینده روشن کرد. گلزاری از سال ۱۳۴۹ در استان‌های آذربایجان غربی، کردستان و کرمانشاه، ابتدا در همراهی با گروه‌های باستان‌شناسی آمریکایی و آلمانی، به شکل پراکنده همکاری داشت و سپس تر، خود سرپرستی کاوش‌های باستان‌شناسی چندی را در این مناطق به دوش گرفت.

بدرالزمان قریب

بدرالزمان قریب زبان‌شناس سرشناس ایران، ۷ مرداد ۱۳۹۹ در ۹۱ سالگی درگذشت. او در سال ۱۳۰۸ زاده شد. و در سال ۱۳۳۳ در آزمون ورودی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران پذیرفته شد. وی در سال ۱۳۳۶ مدرک کارشناسی زبان و ادبیات فارسی گرفت و یک سال بعد برای تحصیل در زبان‌های باستانی ایران با گرفتن راتبه تحصیلی از دانشگاه پنسیلوانیا به ایالات متحده آمریکا رفت. او از گروه زبان‌شناسی و خاورشناسی

دانشگاه پنسیلوانیا مدرک کارشناسی ارشد گرفت و برای یک سال نیز در دانشگاه میشیگان مشغول به تحصیل آواشناسی شد. در این مدت علاوه بر زبان سانسکریت، زبان‌شناسی هند و اروپایی را نیز آموخت. قریب در سال ۱۳۴۰ خورشیدی با استفاده از راتبه تحصیلی شاگردان اول، به دانشگاه کالیفرنیا، برکلی وارد شد و با راهنمایی والتر هنینگ به پژوهش پرداخت و رساله دکتری خود را با عنوان تحلیل ساختاری فعل در زبان سغدی نوشت.

بدرالزمان قریب در سال ۱۳۷۷ به عنوان عضو پیوسته فرهنگستان زبان و ادب فارسی و در سال ۱۳۷۸ سرپرست گروه گویش‌شناسی انتخاب شد و در سال ۱۳۸۳ نیز مدیریت گروه زبان‌های ایرانی را به عهده گرفت. فرهنگ سغدی، به سه زبان (سغدی - فارسی - انگلیسی) از آثار ارزنده اوست.

پوزش و تصحیح

شوربختانه بخش‌هایی از مقاله «نقش‌های صخره‌ای نویافته دوه‌داشی در کرانه سفیدرود (قزل اوزن) شهرستان طارم» نوشته دکتر علی نوراللهی در مجله ایران و جواند، شماره ۱، پاییز و زمستان ۱۳۹۷، صص ۱۹-۳۵، هنگام صفحه‌آرایی به زیر تصویرهای مقاله رفته بود. ضمن پوزش از نویسنده گرامی و خوانندگان ارجمند، ادامه متن از صفحه ۲۷ بدین صورت است:

... سبک و شمایل‌نگاری به بررسی این نگاره‌ها با سنگ‌نگاره‌ها و مدارک باستان‌شناسی حاصل از کاوش‌های علمی می‌پردازیم تا بر اساس آنها به یک گاهنگاری نسبی دست یابیم.

البته لازم به یادآوری است همانند تفسیر آثار صخره‌ای، ابهامات زیادی نیز در مورد گاهنگاری این آثار وجود دارد. پژوهشگران اغلب از خود نقوشی که به تصویر کشیده شده به‌عنوان مدرک گاهنگاری استفاده کرده‌اند (محمدی و نادری، ۱۳۸۶: ۶۲). از جمله نقشی که بیشتر مورد سنجش قرار گرفته نقش اسب است و مجموعه‌هایی که دارای نقش اسب بوده مربوط به هزاره اول پم می‌دانند (McBurney, 1969). این نقوش صخره‌ای در شرق قلعه پاجاداغ که قلعه‌ای از دوره اشکانی بوده و در این دوران بر بخشی از مسیر راه ابریشم نظارت داشته است (نوراللهی، ۱۳۹۱: ۶۴) قرار دارند؛ اما مطالعه نقوش صخره‌ای دوه‌داشی نشان می‌دهد که قدمت آنها از آثار این قلعه قدیمی‌تر است.

از آنجاکه تعداد این سنگ‌نگاره‌ها محدود بود و تنها بر روی یک صخره ایجاد گردیده‌اند. می‌توان گفت که همه نقوش هم‌زمان هستند. در این بوم و نگاره‌ها نقش اسب‌سوار می‌تواند با وجود همه مشکلات پیش‌گفته مبنای تاریخ‌گذاری نسبی قرار گیرد؛ بنابراین نگارنده تاریخ هزاره اول پم را برای این نقوش صخره‌ای پیشنهاد می‌نماید.

برآیند

نقوش صخره‌ای یافت شده در حاشیه قزل اوزن ...

“Contents”

Article

Various Patterns on Urartian Belts of Reza Abbasi Museum Maryam Dara	4
Wolf Castle Ossuary, A Newly Discovered Burial of the Sassanid period in the city of Eghlid Hamed Molaei	25
The Pre-Buyid Amirate: Two Views from the past David Waines, Persian translated by Hosein Sabri	36
Archaeological Survey of Khanak Caravanserai on the Mountainous Route from Tafresh to Saveh Ali Nour Allahi	47
La céramique de Khirbet Kerak en Syro-Palestine: état de la question P. D Miroschedji, Persian translated by Sahar Bakhtiari & Hosein Naseri	74

Critique and Book Review

Proto-Elamite Tablets and Fragments Hasan Afshahri & Saeid Baghizadeh	99
---	----

Obituary

David Stronach, Masoud Golzari, Badri Gharib Arshak Iravanian	109
---	-----

ایران ورجاوند

○ ○ ○ ○ ○
| Iran-e Varjavand (Glorious Persia) |
| Persian Journal Of Iranain Studies |
| Vol. 3, No.5, Autumn & Winter 2020 |

Concessionaire, Manager in Charge
and Editor-in-chief:

| Dr Shahin Aryamanesh |

Managing Editor: **Houshang Rostami**

📍 Tehran, Iran, Post box: 14515-569

🌐 www.iranvarjavand.ir

✉ Iranvarjavand@hotmail.com

☎ +98 9395969466

Bricks with a palmette motif, ca. 6th–4th
century B.C. Achaemenid, Iran, Susa
The Metropolitan Museum of Art, USA

All rights reserved. No part of this publica-
tion may be reproduced, stored in a retrieval
system or transmitted in any form or by any
means, electronic, mechanical, photocopying,
recording or otherwise, without prior permis-
sion in writing, form the publisher.

With Contributions by

| Tissaphernes Archaeological Research Group |

Persian Journal of Iranian Studies | Vol. 3 | No. 5 | Autumn & Winter 2020

- ◆ Proto-Elamite Tablets and Fragments
- ◆ The Pre-Buyid Amirate: Two Views from the past
- ◆ Various Patterns on Urtartian Belts of Reza Abbasi Museum
- ◆ La céramique de Khirbet Kerak en Syro-Palestine: état de la question
- ◆ Wolf Castle Ossuary, A Newly Discovered Burial of the Sassanid period in the city of Eghlid
- ◆ Archaeological Survey of Khanak Caravanserai on the Mountainous Route from Tafresh to Saveh